

Ewa Skwara

Gimnazjum nr 18 z Oddziałami Integracyjnymi
im. Kazimierza Wielkiego w Częstochowie

EKOLOGIA W NASZYM GIMNAZJUM

PRACA CZY PASJA?

Jeśli myślisz rok naprzód – sadź ryż.

Jeśli myślisz 10 lat naprzód – sadź drzewo.

Lecz jeśli myślisz 100 lat naprzód – ucz ludzi.

Prysłowie chińskie

U jestem nauczycielką biologii z 25-letnim stażem. Zgodnie z podstawą programową na moich lekcjach zapoznaje uczniów z różnorodnością organizmów żywych, procesami biologicznymi zachodzącymi w nich i w środowisku, wskazuję na zależności zachodzące między organizmami a środowiskiem, jak również wskazuję rolę ewolucji w kształtowaniu różnorodności biologicznej.

Biologia jest nauką nadzwyczaj ciekawą, bo jest to nauka o życiu. Znajomość funkcjonowania przyrody wyjaśnia przyczynę wielu niekorzystnych zmian, które w niej zachodzą, w wyniku czego zanika różnorodność siedliskowa i gatunkowa, a w konsekwencji ma to wpływ na zdrowie i funkcjonowanie człowieka. Przyszłość należy do ludzi, którzy rozumieją przyrodę i potrafią korzystać z niej bez zachwiania równowagi biologicznej.

Sadzenie drzew koło szkoły (2005 r.)

Celem moich działań jest kształtowanie osób zaangażowanych, wrażliwych.

Duża ilość treści, która jest przekazywana uczniom na lekcjach, a równocześnie ograniczenia czasowe związane z realizacją materiału, utrudniają odpowiednie zainteresowanie nimi, jak również ich utrwalenie. W klasie są uczniowie o różnych zainteresowaniach, dla wielu z nich biologia jest tylko kolejnym przedmiotem, który muszą lepiej lub gorzej „zaliczyć”. Zawsze znajdzie się jednak grupa uczniów chętnych, ciekawych

tej „prawdziwej” przyrody, pragnących ją lepiej poznać i zrozumieć. Tacy uczniowie mobilizują i inspirują mnie do podejmowania różnych dodatkowych działań i są źródłem satysfakcji z mojej pracy.

W Gimnazjum nr 18 od początku jego istnienia działa Szkolne Koło Ligi Ochrony Przyrody, które skupia właśnie takich uczniów.

Nasze cele najlepiej określa motto:

*„Powiedz mi, a zapomnę.
Pokaż – zapamiętam.
Pozwól mi działać, a zrozumieć”.*

(Konfucjusz)

ZASADA: POKAŻ – ZAPAMIĘTAM

Z pewnością jedną z najciekawszych, bezpośrednich form poznania przyrody są wyjścia i wycieczki połączone z zajęciami w terenie.

Na krótkie warsztaty wychodzę w pobliżu szkoły, na teren osiedla. W czasie zajęć oprócz nauki rozpoznawania gatunków roślin, warto zwrócić uczniom uwagę na rolę zieleni w mieście, kryteria, które decydują o nasadzeniu takich a nie innych gatunków, jak wygląda pielęgnacja roślin. Równocześnie uczniowie mogą zaobserwować negatywny wpływ człowieka (np. połamane rośliny, plamy na liściach związane z zanieczyszczeniem powietrza).

Około 20 minut od naszej szkoły została opracowana ścieżka dydaktyczna „Wrzosowiak”. Obejmuje ona zróżnicowane siedliska: torfowisko przejściowe, łąkę podmokłą i suchą, wrzosowisko, ciek wodny, las. Na stosunkowo niedużym obszarze uczniowie mogą zaobserwować różne warunki środowiskowe i związaną z tym różnorodność gatunkową organizmów, poznają organizmy charakterystyczne dla środowiska suchego i podmokłego, znajdują się tutaj również rośliny chronione. Niejednokrotnie obserwowaliśmy zwierzęta: kuropatwy, bażanty, zające, sarny. W cieku wodnym uczniowie mogą zaobserwować larwy chruścika z domkiem, kielże, larwy komarów, pijawki. Ważną zaletą takiej wycieczki jest uświadomienie uczniom, że na terenie osiedla „Wrzosowiak”, przed jego powstaniem, panowały takie same warunki i występowały takie same rośliny i zwierzęta. Mogą więc łatwo dostrzec jak człowiek przekształca środowisko.

Ważne jest, aby uczniowie rozumieli potrzebę ochrony cennych walorów przyrody, znali stosowane formy.

W Częstochowie w Parku im. Staszica i 3 Maja dowiadujemy się, co może być pomnikiem przyrody i jak je oznaczamy. Unikatową przyrodę Jury Krakowsko-Częstochowskiej poznajemy w rezerwach: „Parkowe”, „Ostrężnik”, „Sokole Góry” i „Zielona Góra”. Występują w nich charakterystyczne dla jury zjawiska krasowe: ostańce i jaskinie (we wszystkich ww. rezerwach), wywierzyska („Parkowe”). Są to rezerwy leśne, ćwiczenia obejmują więc: określenie pięter lasu, gatunków w nich występujących, czystości powietrza za pomocą skali porostowej oraz wpływu kwaśnych deszczy na skały wapienne (doświadczenie z octem działającym na wapień). Przy źródłach Wiercicy przeprowadzamy badania fizyko-chemiczne i biologiczne wody. Określamy za pomocą organizmów wskaźnikowych jakość wody.

Niejednokrotnie umawialiśmy się w czasie wyjazdu na spotkanie z leśnikiem. W ten sposób z gospodarką leśną zapoznaliśmy się na ścieżce dydaktycznej w pobliżu rezerwatu „Zielona Góra” i w okolicach Janowa oraz z walorami przyrodniczymi „Sokolich Gór”.

Bardzo ciekawe dla uczniów są zajęcia związane z badaniem jakości wody. Są to proste badania fizyko-chemiczne i biologiczne, na podstawie których możemy określić czystość wody. Przeprowadzaliśmy je, oprócz wspomnianej wcześniej Wiercicy, również na rzece Stradomce, Konopce, Warcie, jak również w zbiorniku „Bałtyk-Adriatyk” w Częstochowie.

W czasie wyjazdów uczniowie poznają i obcują z przyrodą, uczą się właściwych zachowań w środowisku naturalnym, dostrzegają negatywny wpływ człowieka, kształtuje się ich wrażliwość.

Oprócz warsztatów inną formą naszej działalności są wyjścia i wyjazdy, dzięki którym uczniowie poznają wpływ człowieka na środowisko oraz działania podejmowane przez instytucje w kierunku poprawy jego stanu. Byliśmy w:

- Urzędzie Miasta – w Wydziale Leśnictwa, Rolnictwa i Ochrony Środowiska – „Zadrzewienia w moim mieście i ich znaczenie” (2007 r.),
- Oczyszczalni Ścieków „Warta” SA – poznanie sposobów oczyszczania ścieków (2007 r.),
- w Sobuczynie na miejskim wysypisku odpadów (2007 r., 2009 r.) – gospodarowanie odpadami,
- w Inspektoracie Ochrony Środowiska Delegatura w Częstochowie (2008 r.) – stan środowiska w Częstochowie,
- w ujęciu wody pitnej w Mirowie i na Wierzchowisku (2010 r.) – uzdatnianie wody.

ZASADA : POZWÓL MI DZIAŁAĆ, A ZROZUMIEM

Poznanie przyrody to nie tylko wiedza zdobyta dzięki obserwacji i doświadczeniom, równie ważne jest kształtowanie postaw proekologicznych. Staram się to osiągnąć poprzez angażowanie się uczniów w różnego rodzaju akcje na rzecz środowiska. Często są one przeprowadzane we współpracy z Zarządem Okręgu LOP w Częstochowie, PTTK, fundacjami ekologicznymi.

Od początku istnienia gimnazjum co roku, jesienią w ramach akcji „Czysta Jura” sprzątamy ze śmieci rezerwat „Zielona Góra”. Wiosną przy okazji obchodów Dnia Ziemi zbieraliśmy śmieci na terenie osiedla, ścieżki dydaktycznej „Wrzosowiak”, rezerwatu „Sokole Góry”.

Sprzątanie rezerwatu „Sokole Góry” (2011 r.)

Od wielu lat na terenie szkoły przeprowadzamy zbiórkę zużytych baterii, we współpracy m.in. z Towarzystwem Ekologiczno-Społecznym „Wolę Być”, Związkiem Harcerstwa Polskiego lub Częstochowskim Przedsiębiorstwem Komunalnym.

W latach 2008–2010 odbywała się zbiórka puszek aluminiowych.

W bieżącym roku szkolnym ogłosiliśmy również zbiórkę zużytych urządzeń elektrycznych w ramach konkursu pt. „LOP kontra elektrośmieci”.

Dzięki współpracy z Fundacją Ekologiczną „Silesia” przez wiele lat nasadzaliśmy drzewa i krzewy wokół naszej szkoły. Obecnie wszystkie rosnące na terenie gimnazjum rośliny zostały posadzone przez uczniów.

Wspólnie z uczniami opracowałam i realizowałam projekty ekologiczne:

- w ramach międzynarodowego programu Sokrates Comenius – „Woda w regionie”,
inne:
- „Co z tym śmieciem w dzielnicy „Wrzosowiak?” (2008 r.),
- „Ludzie i samochody”, „Jak oszczędzać wodę” (2009 r.),
- „Czy zasypią nas śmieci?” (2009 r.),
- „Czym skorupka za młodu nasiąknie...” (2010 r.)
- „Rośliny i zwierzęta chronione w naszym regionie” (2010 r.)
- przygotowaliśmy i wydaliśmy kalendarz ekologiczny pt. „Chroniąc środowisko – oszczędzasz pieniądze” (2008 r.)

Warsztaty, rozpoznawanie drzew (2011 r.)

Opracowane projekty w postaci wystaw, prezentacji multimedialnych uczniowie przedstawiają w czasie organizowanych przez nas sesji z udziałem zaproszonych gości.

Zorganizowaliśmy m.in. sesje:

- „Jurajski Park Narodowy – TAK czy NIE?” z udziałem Gimnazjum z Piasku i Olsztyna,

- z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska (2008) z udziałem Szkoły Podstawowej nr 53,
- z okazji Dnia Wody (2009 r.),
- z okazji Międzynarodowego Roku Lasu (2011 r.),
- w bieżącym roku szkolnym w maju planujemy sesję z okazji Międzynarodowego Roku Zrównoważonej Energii dla Wszystkich Ludzi” ph. „Dobra energia”.

Od 5 lat nasza szkoła organizuje Powiatowy Konkurs „Matematyczno-Przyrodniczy Czar Par”. Nasza młodzieży aktywnie uczestniczy w przygotowaniu zadań oraz pomaga w sprawnym jego przeprowadzeniu.

Uczniowie chętnie biorą udział w konkursach o tematyce przyrodniczej, niejednokrotnie zajmując w nich wysokie miejsca.

Najważniejsze osiągnięcia z ostatnich lat (konkursy ogólnopolskie, wojewódzkie i powiatowe) to:

- ogólnopolski konkursu pt. „EKO-Planeta” – dyplomy otrzymało 3 uczniów,
- etap regionalny ogólnopolskiego konkursu „Mój Las” – (2008 r. – II miejsce i wyróżnienie, 2010 r. wyróżnienie, 2011 r. – III miejsce),
- „Młodzi Ekolodzy Częstochowie” – I miejsce (2008 r.), II miejsce w 2009 r.,
- „Flora i fauna w obiektywie” – III miejsce i wyróżnienie (2008 r.),
- „Moja rzeka” – I miejsce i II miejsce (2008 r.),
- wyróżnienie w konkursie międzyszkolnym pt. „Wiersz i piosenka ekologiczna” (2009 r.),
- wyróżnienie w Powiatowym Konkursie „Alternatywne Źródła Energii” (2009 r.),
- Powiatowy Konkurs Ekologiczny „Woda” – I miejsce jako zespół (2010 r.),
- Powiatowy Konkurs Ekologiczny „Woda” – III miejsce w kategorii indywidualnej,
- Konkurs Ogólnopolski „Drugie dno H₂O... czyli woda w moim mieście” – III miejsce (2010),
- Powiatowy Konkurs Ekologicznym „Bioróżnorodność – owady” – wyróżnienie (2011 r.),
- w Konkursie Regionalnym na Szkolną Gazetę z Dodatkiem Ekologicznym – II miejsce (2011).

Działalność Szkolnego Koła LOP przez wszystkie lata funkcjonowania w gimnazjum była doceniana przez Zarząd Okręgu, gdyż w corocznych konkursach podsumowujących działanie koła zajmowaliśmy I lub II miejsce.

Pragnę zaznaczyć, że wiele naszych osiągnięć było możliwych, dzięki współpracy z innymi nauczycielami gimnazjum, m.in.: biologii, chemii, plastyki, języka polskiego oraz życzliwemu wsparciu dyrekcji szkoły. Chciałabym, abyśmy stosowali na co dzień myśl Alberta Einsteina: „Wpatrz się głęboko, głęboko w przyrodę, a wtedy wszystko lepiej zrozumiesz”.

Ewa Skwara